

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Samhällsavdelningen
Enheten för social hållbarhet
Miia Vuolama
Tillsynshandläggare
010-22 44 368
miia.vuolama@lansstyrelsen.se

Information
2018-04-12

Diarienummer
705-13942-2018

Sida
1(3)

Rätten att besluta om tillsynsplan och riktlinjer enligt alkohollagen

Om tillsynsplan enligt alkohollagen

Enligt 9 kap. 2 § alkohollagen (2010:1622), förkortad AL, ska kommunen upprätta en tillsynsplan som ska ges in till länsstyrelsen.

Av förarbeten i prop. 2009/10:125 s. 99 framgår att det bör finnas tillsynsplaner i alla kommuner för att betona vikten av ett effektivt tillsynsarbete. En väl genomtänkt tillsynsplan utgör ett grundläggande verktyg för inventering, prioritering och uppföljning av verksamheten. Det ökar förutsättningarna för att tillsynsverksamheten fungerar på ett effektivt sätt över hela landet och det ges mindre utrymme för utebliven eller otillräcklig tillsyn. Det primära syftet med tillsynsplanerna är att de ska fungera som ett stöd för den direkta tillsynsverksamheten och därmed bidra till ökad kostnadseffektivitet.

Länsstyrelsens uppfattning är att tillsynsplanen fungerar som ett styrmedel för verksamheten och avser bl.a. verksamhetens mål.

Om riktlinjer enligt alkohollagen

Enligt 8 kap. 9 § AL ska kommunen tillhandahålla information om vad som gäller enligt denna lag och anslutande föreskrifter samt riktlinjer för tillämpningen av föreskrifterna i kommunen.

Länsstyrelsens tillsynsansvar

Enligt 9 kap. 1 § andra stycket AL har Länsstyrelsen tillsyn inom länet. Länsstyrelsen ska också biträda kommunerna med råd i deras verksamhet.

Av Ds. 1995:50 länsstyrelsens nya roll på alkoholområdet framgår att länsstyrelsens tillsynsuppgift ska inriktas mot att övervaka och stödja kommunernas verksamhet. Detta bör ske både i form av råd och vägledning och i form av kontroll av hur kommunerna handlägger enskilda ärenden.

Länsstyrelsens tillsyn av kommunens verksamhet enligt alkohollagen avser dock att kommunen uppfyller sin skyldighet enligt 9 kap. 2 § AL samt 8 kap. 9 § AL.

Länsstyrelsens tillsyn avser således att kommunen har en tillsynsplan som ingetts till Länsstyrelsen samt att kommunen har gällande riktlinjer enligt alkohollagen. Länsstyrelsens tillsyn avser även att innehållet i dessa dokument uppfyller lagkraven.

Länsstyrelsens tillsyn avser inte bestämmelserna i kommunallagen. Utifrån vår kännedom om bestämmelserna i alkohollagen och kommunallagen anser Länsstyrelsen dock att vi kan lämna följande information om rätten att besluta om tillsynsplan samt riktlinjer.

Delegering enligt kommunallagen

Kommunallagen bygger på principen att de förtroendevalda fattar beslut kollektivt och även har ett kollektivt verksamhetsansvar. De förtroendevalda har inte möjlighet att själva fatta alla beslut, utan i praktiken är det de anställda som fattar en stor del av de kommunala besluten. I kommunallagen finns, till skillnad från i viss speciallagstiftning, inga bestämmelser som ger de anställda någon självständig beslutanderätt. Av praxis följer dock att de har rätt att fatta sådana beslut som är av rent förberedande eller rent verkställande art (prop. 2016/17:171 s. 207). Vidare har de anställda möjlighet att fatta beslut efter delegering från nämnd där nämndens beslutanderätt överlämnas till de anställda.

Av 6 kap. 37 § Kommunallagen (2017:725), förkortad KL, framgår att en nämnd får uppdra åt en anställd att besluta enligt 7 kap. 5-8 §§ samma lag.

I 7 kap. 5 § KL anges att en nämnd får uppdra åt en anställd hos kommunen att besluta på nämndens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden, dock inte i de fall som avses i 6 kap. 38 § samma lag.

Av 6 kap. 38 § KL punkt 1 framgår att beslut inte får delegeras när det gäller ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet.

Av förarbetena till den förra kommunallagen (prop. 1990/91:117 s. 103) uttryckes att det väsentliga är att rätten att delegera inte utnyttjas på ett sätt som kan rubba nämndens övergripande ansvar för verksamheten.

Kan en anställd besluta om en tillsynsplan enligt alkohollagen?

Enligt 9 kap. 5 § AL ska kommunens uppgifter enligt denna lag fullgöras av den eller de nämnder som kommunfullmäktige bestämmer. Det framgår således redan av lagtexten att uppgiften tillkommer de förtroendevalda. För att en tjänsteman ska få befogenhet att upprätta en tillsynsplan krävs därför delegation, vilket innebär att befogenheten överlämnas från nämnden till tjänstemannen. Frågan härfter är således om uppgiften får delegeras. Det finns inte någon bestämmelse i alkohollagen som reglerar delegation, varför kommunallagens bestämmelser om delegation ska tillämpas.

Av 6 kap. 38 § KL punkt 1 framgår att beslut inte får delegeras när det gäller ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet.

Kommunen måste ta ställning till om en nämnd får delegera ansvaret att besluta om tillsynsplan till en anställd eller om tillsynsplan är en sådan handling som avses 6 kap. 38 § KL som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet och som inte får delegeras till en tjänsteman. Frågan om rätten att besluta om en tillsynsplan får delegeras till en tjänsteman har inte prövats rättsligt.

Kan kommunfullmäktige fatta beslut om kommunala riktlinjer enligt alkohollagen?

Enligt 9 kap. 5 § AL ska kommunens uppgifter enligt alkohollagen fullgöras av den eller de nämnder som kommunfullmäktige bestämmer. Det är således fullmäktiges skyldighet att se till att en eller flera nämnder har utsetts.

Förvaltningsrätten i Stockholm har i dom den 28 september 2012 i mål nr 14272-11 angett följande:

Av 9 kap. 5 § alkohollagen framgår att fullmäktige ska bestämma den eller de nämnder som ska fullgöra de uppgifter som kommunen har enligt samma lag. Till dessa uppgifter hör bl.a. att anta riktlinjer för serveringstillstånd och att anta tillsynsplan. Lagstiftaren har därmed pekat ut att dessa uppgifter ska ligga på en kommunal nämnd. I Region Gotland ligger uppgifterna på regionstyrelsen. Fullmäktige har därmed ingen befogenhet att besluta i dessa frågor.

Av rättsfallet framgår att kommunfullmäktige inte har befogenhet att besluta om riktlinjer enligt alkohollagen.

Denna information har tagits fram av tillsynshandläggarna Lars Andersson, Jakob Kilner och Miia Vuolama. Länsjuristen Karin Birath har deltagit i arbetet.